

Yttrande över Papper, poddar och ...

Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial SOU 2021:32

Föreningen för Regional biblioteksverksamhet (FRB) välkomnar utredningen och tackar för att vi beretts möjlighet att svara. Det är angeläget att syftet med pliktinsamlingen både som demokratisk resurs och som kulturarv tydliggörs. Det finns ett stort behov av att lagar, regleringar och uppdrag anpassas inför framtida förändringar av medielandskapet. Det är dessutom viktigt att insamlingen görs på ett effektivt och hållbart sätt.

FRB saknar barnrättsperspektiv i utredningen som helhet.

Syftet med pliktmaterialalet

Det är positivt att utredningen definierar ett tydligt syfte för insamling och bevarande.

FRB välkomnar att pliktmaterialalet ses som en demokratisk resurs och en del av kulturarvet. Här ser FRB en direkt koppling till bibliotekens demokratiska uppdrag definierat i bibliotekslagen (2013:801).

Utredningen för ett långtgående resonemang om pliktmaterialalets betydelse för forskningen, medan betydelsen för ”annan användning” behandlas mycket översiktlig. Annan användning omfattar folkbibliotekens målgrupper och är direkt kopplad till tillhandahållandet och möjligheten att ta del av material oavsett var i landet personen befinner sig, vilket FRB anser är att betrakta som mycket viktigt ur demokratiperspektiv.

Reservexemplar av skrifter

Utredningen påpekar att det finns ett behov av att minska antalet pliktleveransmottagare av tryckt material då det inte är ekonomiskt och miljömässigt motiverat med dagens antal. Den föreslår att endast Lunds universitet utses till mottagare av pliktexemplar utöver Kungliga biblioteket, det så kallade reservexemplaret.

FRB ser en konflikt mellan bevarande och tillhandahållande med bara två exemplar av varje titel.

Reservexemplaret kan komma att användas mer, det kan bli slitet eller förkomma och därmed minskas möjligheterna för utlån.

Därför föreslår FRB att ytterligare ett pliktexemplar ska placeras i till exempel en nationell biblioteksdepå. Detta leder till minskad efterfrågan på reservexemplaret samtidigt som det allmänna biblioteksväsendets medieförsörjning och allmänhetens rätt till information tillgodoses.

Regleringen av tillhandahållandet

Utredningen beskriver att de tekniska förutsättningarna för tillhandahållande av digitalt material finns men begränsas av annan lagstiftning. För att säkra tillhandahållandet gör utredningen bedömningen att Kungliga biblioteket tillsammans med berörda aktörer bör få förutsättningar för att verka för avtalslicenser.

FRB anser att Kungliga biblioteket som nationell biblioteksmyndighet ska ges uppdraget att ha ansvar för arbetet med avtalslicenser för att säkra allas tillgång till pliktmaterial.

I syftet med pliktmaterial definieras det som en demokratisk resurs men problematiken med tillhandahållandet för "annan användning" genomlysas inte i utredningen. FRB efterlyser förslag på hur allmänhetens tillgång till pliktmaterial ska lösas. Som en del av det anser vi att det bör göras en medieförsörjningsutredning som omfattar all offentligt finansierad biblioteksverksamhet, för att tillförsäkra biblioteksanvändare i hela landet tillgång till det gemensamma mediebeståndet.

Med vänlig hälsning

Föreningen för regional biblioteksverksamhet genom Hanna Rasmussen, ordförande

2021-09-22